

Tweede Kamer
Leden van de Vaste Kamercommissie OCW
Postbus 20018
2500 EA 's-GRAVENHAGE

Houttuinlaan 6
3447 GM Woerden
Postbus 2051
3440 DB Woerden

Woerden,
7 juni 2019

Ons kenmerk:
2018-1380575259-1086

Doorkiesnummer: 0348 - 75 35 96

T: 0348 - 75 35 00

Onderwerp: algemeen overleg vervolgaanpak
laaggeletterdheid 2020-2024

F: 0348 - 75 35 01

E: info@mboraad.nl

www.mboraad.nl

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie OCW,

Op 10 april jl. sloeg de onderwijsinspectie alarm met het nieuws dat het aantal kinderen dat onvoldoende basisvaardigheden als taal, rekenen en digitale vaardigheden beheerst, stijgt. Vervolgens bracht de SER zijn advies uit waarin we lezen dat het aantal laaggeletterden toeneemt. De MBO Raad vindt dit ernstige signalen; voor alle studenten zijn goede basisvaardigheden van essentieel belang om mee te komen in een complexe samenleving die voortdurend in verandering is.

Op 13 juni a.s. debatteert u over de vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024. Laaggeletterdheid zien wij, net als de SER, als overkoepelende term voor onvoldoende basisvaardigheden: taal, rekenen en digitale vaardigheden. Wij denken dat het tij alleen kan worden gekeerd door te investeren in een stevige basisinfrastructuur in het funderend onderwijs en voor volwassenen. Die is op dit moment onvoldoende op orde. We geven u vier concrete suggesties mee die aansluiten op de constatering in het verslag van de onderwijsinspectie en de aanbevelingen uit het rapport van de SER.

1. Investeer in goed onderwijs in de basisvaardigheden in het funderend onderwijs

Een succesvolle aanpak van laaggeletterdheid begint met investeren in alle basisvaardigheden in het funderend onderwijs. Anders is de aanpak van laaggeletterdheid bij volwassenen dweilen met de kraan open. Daarom zijn wij heel bezorgd over het dalende niveau van basisvaardigheden in het basisonderwijs en uw besluit om de rekentoets in het vo af te schaffen, waardoor de extra aandacht voor rekenen in het vo onder druk komt te staan.

In het mbo zetten wij, met steun van het kabinet, in op een aanpak voor rekenen die past bij de drievoudige kwalificatie. Zo garanderen wij voor onze studenten een optimale basis om zich te blijven ontwikkelen. Wij willen dit doen door de rekeneisen beter te laten aansluiten op de mbo-context en door examens te ontwikkelen die daarbij passen. Wat ons betreft gaan de resultaten meetellen voor diplomering. Op deze manier waarborgen wij dat iedereen het mbo niet alleen verlaat met voldoende taal-, maar ook met voldoende rekenvaardigheden.

Wij moeten zelf voor examens zorgen omdat de centrale examens (die door het rijk werden gefinancierd) worden afgeschaft. De mbo-scholen maken zich ernstige zorgen dat de afschaffing van de centrale examens én de verwachting dat mbo-scholen nu zelf gaan examineren vooralsnog niet gepaard lijken te gaan met een simpele overheveling van budget van het College voor Toetsen en Examens naar de mbo-sector toe. Wij vragen hier aandacht voor. De sector heeft de afgelopen jaren erg veel geïnvesteerd in goede rekenprogramma's en ook docenten die goed rekenen kunnen geven, maar op het punt van examinering wordt het nu akelig stil. En geld voor goed rekenonderwijs moet ook uitsluitend naar dit onderwijs toe kunnen gaan en niet naar toetsontwikkeling. Zeker nu het aantal laaggeletterden in Nederland stijgt, is het niet te verkopen dat de aandacht voor onderwijs in de basisvaardigheden in het mbo verslapt. De aanpak van laaggeletterdheid is dan bij voorbaat gedoemd te mislukken. Juist bij deze doelgroep is het (langdurig) aanscherpen, herhalen en onderhouden van basisvaardigheden zo van belang. En daar hoort rekenen bij.

Het mbo doet zijn best, maar is geen reparatie-onderwijs. Hopelijk levert curriculum.nu een nieuwe impuls op om het niveau van taal- en rekenonderwijs weer te laten stijgen. Wij roepen u op om blijvend aandacht te schenken aan preventie van laaggeletterdheid door te investeren in taal, rekenen en digitale vaardigheden in het funderend onderwijs.

2. Maak voor volwassenen geïntegreerde trajecten met gemengde financiering mogelijk

Maatregelen voor volwassenen in het kader van de aanpak laaggeletterdheid krijgen echt betekenis als ze aansluiten bij concrete behoeften en dagelijkse ervaringen en niet onmiddellijk worden geassocieerd met 'terug de schoolbank in'. Juist laaggeletterden hebben relatief vaak te maken met negatieve schoolervaringen in het verleden. De volwasseneneducatie biedt voldoende mogelijkheden voor deze betekenisvolle aansluiting.

Binnen bedrijven of bij bemiddeling van werklozen door gemeenten of UWV zal laaggeletterdheid niet altijd opgemerkt worden door een soms te behulpzame houding. Toch is aandacht hiervoor wel essentieel, want basisvaardigheden zijn doorslaggevend voor een succesvol scholings- en/of re-integratietraject dat leidt tot duurzame participatie en/of werk. De context van beroepsgerichte scholing is bij uitstek een manier om basisvaardigheden betekenisvol aan te leren. Dit is ook zo binnen een cursusaanbod vanuit schuldhulpverlening, taal in combinatie met een cursus voor jonge ouders vanuit het consultatiebureau, etc.

Wij roepen u daarom op om combinaties van beroepsgerichte scholing en scholing gericht op basisvaardigheden en maatschappelijke participatie te stimuleren. Dat kan

concreet inhouden dat iemand zich inschrijft in een Entree- of bbl-opleiding en daarnaast, bijvoorbeeld met middelen uit het sociaal domein, een taalintensief programma volgt. Het recent geïntroduceerde praktijkleren op maat kan worden versterkt met extra aandacht voor basisvaardigheden, hiermee ontstaat een aanbod voor een substantieel aandeel mensen met arbeidspotentieel voor wie het behalen van een mbo-diploma met bijbehorend taalniveau 2F niet haalbaar is. Daarnaast kunnen mbo-scholen andere maatwerktrajecten aanbieden waarin het versterken van basisvaardigheden gericht wordt ingezet om volwassenen voor te bereiden op instroom in werk en/of opleiding. Door te investeren in werkenden en werkzoekenden wordt een grotere NT1-doelgroep bereikt. Ook past deze benadering bij de wijze waarop het kabinet nadenkt over de nieuwe vormgeving van het inburgeringsbeleid. Maar hiervoor is dus noodzakelijk dat OCW- en SZW-middelen gecombineerd mogen worden ingezet, zonder de belemmering van al te ingewikkelde spelregels vanuit landelijke of lokale overheden.

3. Zorg voor optimale, meerjarige condities voor samenwerking in de regio

'Maak uw gemeente mooier samen met het mbo.' Dit was de oproep van de MBO Raad aan de nieuw gekozen raadsleden vorig jaar april. De afgelopen jaren is de verantwoordelijkheid voor de verschillende onderdelen in het sociaal domein steeds meer bij de gemeenten komen te liggen en daar is de MBO Raad in principe blij mee. De regie op educatie bij de gemeenten maakt het voor mbo-scholen gemakkelijker om afspraken te maken over de manier waarop bepaalde doelgroepen in de betreffende gemeenten het best ondersteund kunnen worden, zeker voor mensen die kampen met multiproblematiek.

We zien dat dit op steeds meer plekken goed uit de verf komt, zij het dat een school vaak zaken moet doen met meerdere gemeenten met eigen sets van spelregels. Dat zorgt juist voor extra lasten en ook onzekerheid bij personeel. Langdurende, meerjarige samenwerkingen zijn de sleutel voor het mbo om echt een kwalitatief goede rol te pakken.

Scholen hebben in het verlengde van het bestuursakkoord 'Trots, vertrouwen en lef' kwaliteitsplannen gemaakt. Binnen deze kwaliteitsplannen zetten ze onder meer in op de doelgroep jongeren en (jong)volwassenen in een kwetsbare positie. De ambitie hierbij is hen zoveel mogelijk passend bij hun mogelijkheden mee laten doen op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Hiervoor zetten scholen verschillende type maatwerktrajecten in waarbinnen (delen van) mbo-opleidingen worden gecombineerd met bijvoorbeeld extra taalonderwijs vanuit inburgering of educatie.

Financiering van deze trajecten is ingewikkeld. De bekostiging van het mbo gaat uit van de reguliere diplomagerichte opleiding, terwijl juist bij de doelgroep jongeren en (jong)volwassenen in een kwetsbare positie vaak andere trajecten passen die afhankelijk zijn van tijdelijke subsidies en kortdurende aanbestedingen vanuit het publieke domein (gemeenten, SZW, ect). Dat maakt mbo-scholen huiverig om dit soort trajecten grootschalig op te zetten en structureel te investeren in kwaliteit.

Juist voor de doelgroep jongeren en (jong)volwassenen in een kwetsbare positie zou er een stabiele, regionale publieke infrastructuur moeten zijn waarbinnen zij gericht kunnen werken aan re-integratie, duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt en maatschappelijke participatie. Dit is wat ook de SER bepleit. Gegeven de decentralisering ligt de sleutelrol bij gemeenten, maar we zien bij de gemeenten handelingsverlegenheid om deze rol echt duurzaam te pakken. Naast veel goede voorbeelden, zien we ook gemiste kansen. We beseffen dat dit punt niet makkelijk met één instrument gekeerd kan worden. Maar het verdient wel bespreking. Een meer regionale aanpak kan kansrijk zijn.

4. Faciliteer simpeler borging van kwaliteit

De ministers van SZW en OCW willen investering in de kwaliteit van het educatie-aanbod. Dat betekent ook dat er meer zicht moet komen op de resultaten van de educatietrajecten die worden ingezet. Dit vinden we heel begrijpelijk.

Enkel educatie-aanbod dat leidt tot officiële diploma's valt onder het toezicht van de onderwijsinspectie. Voor het grootste deel van het aanbod geldt dus geen toezicht. Wij vinden het interessant om te onderzoeken, zeker daar waar educatie wordt gecombineerd met (delen van) mbo onderwijs, of er mogelijkheden zijn om de kwaliteitsborging van meer educatie-activiteiten te laten aansluiten op de toezichtsystematiek van de Onderwijsinspectie. Het is voor mbo-scholen namelijk zeer kostbaar om binnen dezelfde organisatie met verschillende kwaliteitszorgregimes te moeten werken. Wij willen dit graag nader verkennen met gemeenten en het ministerie.

5. Zorg voor realistische ambities en voldoende middelen

Een belangrijke vraag is of de beschikbare middelen voldoende zijn om de ambities uit het plan van de ministers te realiseren. Wij verwachten, evenals meerdere partijen om ons heen, dat dit niet het geval zal zijn. Van onze scholen horen we dat er, zeker in de grote steden, wachtlijsten zijn voor de cursussen. In veel gevallen worden deze cursussen gevolgd door mensen met een NT2-achtergrond. Als het aantal laaggeletterden dat we bereiken omhoog moet én een doelgroep die nu slechts beperkt wordt bereikt beter moet worden gevonden, vraagt dit om een forse extra investering die structureel van karakter is. Om 2,5 miljoen laaggeletterden te bedienen zal de geplande extra investering van 7 miljoen euro per jaar onvoldoende zal zijn. Dit betekent dat er, naast extra investeringen, op rijksniveau en vooral op het niveau van gemeenten keuzes gemaakt moeten worden ten aanzien van de doelgroep die men wil bedienen. Ook vraagt het om een efficiënte inzet van beschikbare publieke middelen (vanuit de verschillende ministeries en de gemeenten) voor deze doelgroep. Zo kunnen mbo-scholen en gemeentes meerjarige afspraken maken over een passend aanbod voor mensen zonder een startkwalificatie en kan educatie betekenisvol worden ingezet in combinatie met andere trajecten en een beroepsopleiding.

Het mbo denkt graag met u mee over zo praktisch mogelijke oplossingen om de doelgroep goed bereiken. Wij roepen u op om het mbo het vertrouwen te geven daar een serieus aanbod in te kunnen doen.

Met vriendelijke groet,

Ton Heerts
Voorzitter

Cc minister van OCW, minister van SZW, staatssecretaris SZW, Vaste Kamercommissie SZW

